

گزارش «فرهیختگان» از آماده‌شدن دانشگاه‌ها برای امتحانات پایان ترم

کرونا اثر امتحانات پایان ترم را کم کرد

زهرا راضی

روزنامه‌نگار

تقریباً یک‌ماهی به شروع امتحانات پایان ترم در دانشگاه‌های کشور باقی مانده است؛ امتحاناتی که از ابتدای سال زمزمه‌هایی مبنی بر حضوری بودن آنها در شهرهای زرد و آبی شنیده می‌شد اما در نهایت ستاد ملی مقابله با کرونا با توجه به شرایط همه‌گیری این بیماری، تصمیم دیگری را برای جامعه دانشگاهی گرفت تا براساس آن باز همان بستر فضای مجازی، محلی برای ارزیابی دانشجویان باشد. فضای مجازی‌ای که حالا بیش از یک‌سال می‌شود تنها راه پیش‌روی دانشگاه‌ها برای پیشبرد فعالیت‌های آموزشی‌شان محسوب می‌شود و حتی بسیاری از اساتید دیگر به سمت استفاده از شیوه‌های جدید آموزشی برای پیشبرد برنامه‌هایشان روی آورده‌اند. جالب اینکه در برهه‌ای مسئولان آموزش عالی کشور از قدرت انتخاب دانشگاه‌ها برای انتخاب شیوه برگزاری

امتحانات صحبت می‌کردند، اما حالا با نزدیک شدن به ایام نفسگیر برای دانشجویان، وضعیت متفاوت شده و علی‌حاکمی صدیق، معاون آموزشی وزارت علوم برگزاری مجازی امتحانات را یک انتخاب برای دانشگاه‌ها ندانسته و عنوان می‌کند مراکز آموزشی اختیاری در این زمینه ندارند و باید همان شیوه ارزیابی گذشته را برای پایان ترم اول امسال هم در نظر بگیرند. مجازی بودن امتحانات در ایام کرونا باعث شده از نگاه برخی راه برای تقلب توسط دانشجویان هموار شود، مسأله‌ای که البته نمی‌توان آن را صرفاً مختص امتحانات مجازی دانست؛ چراکه این پدیده نه تنها بین دانشجویان، بلکه بین دانش‌آموزان هم در حد کم اما غیرقابل قبول وجود دارد و همین مقوله باعث شده حالا دانشگاه‌ها روش‌های متفاوتی را برای ارزیابی دانشجویان در نظر بگیرند.

۱۱۱

برخورد با تقلب علمی
خواسته مقام معظم رهبری از متولیان آموزش کشور
افت کیفیت آموزشی به دلیل دوردن دانشجویان

از فضای حضوری کلاس‌ها و از همه مهم‌تر عدم آمادگی برای چنین تغییر گسترده‌ای در فضای دانشگاهی کشور، در مقابل ناآشنا بودن بخشی از بدنه اساتید با ابزارهای مربوط به آموزش مجازی باعث شده بود تا در ماه‌های اولیه تغییر روش آموزشی در دانشگاه‌ها، ناراضیاتی‌هایی از شیوه آموزشی و همچنین بازدهی دانشجویان در سطح کشور مطرح شود؛ مسأله‌ای که شاید یکی از دلایل اصلی برای سوق پیدا کردن دانشجویان به سمت تقلب برای کسب نمره قبولی هم محسوب می‌شد. اهمیت بالای حفظ کیفیت آموزشی و همچنین فراهم‌سازی بسترهای امن برای برگزاری امتحانات از نگاه مقام معظم رهبری دور نماند و ایشان در دیدار تصویری که نیمه‌دوم اردیبهشت ماه امسال با تشکیل‌های دانشجویی داشتند، به لزوم رفع عیوب و نواقص دستگاه‌های مورد استفاده در یادگیری مجازی اشاره کردند و ضمن توجه به پدیده زشت ایجاد کانال‌های تقلب در امتحانات که موجب بی‌اعتبار شدن امر آموزش می‌شود، برخورد با این پدیده را خواستار شده بودند.

دستور العمل برگزاری امتحانات وزارت بهداشت: ضد تقلب یا استرس‌زا؟

اعتراض دانشجویان پزشکی به شیوه برگزاری امتحانات پایان ترم

یکی دیگر از راهکارهای جلوگیری از تقلب هم چیدمان تصادفی گزینه‌های سوالات برای دانشجویان است که در عمل امکان تقلب را به حد چشمگیری کاهش می‌دهد. با این حال بعد از انتشار نحوه برگزاری امتحانات توسط این وزارتخانه، بسیج دانشجویی دانشگاه‌های مختلف علوم پزشکی کشور با صدور بیانیه‌ای نسبت به آن اعتراض کرد. در بخشی از بیانیه آنها این‌طور آمده است: «با اینکه یکی از اصلی‌ترین وظایف معاونت آموزش کاهش احتمال تخلفات امتحانی است، اما شیوه‌نامه مذکور بیشتر از آنکه احتمال تخلفات را کاهش دهد، باعث افزایش اضطراب و استرس در دانشجویان فعال و درسخوان و همچنین موجب ضایع شدن حق این افراد خواهد شد. متأسفانه به دلایلی در اکثر دانشگاه‌های کشور مدت زمان طول ترم نسبت به حالت عادی قریب به دو ماه کاهش یافته است و این یعنی مدت زمان لازم برای آموزش و یادگیری مطالب بارگذاری شده برای دانشجویان فراهم نبوده است؛ در این شرایط انتظار می‌رود معاونت آموزش وزارت به جای اتخاذ شرایط دشوار تر مانند تخصیص زمان مستقل برای هر سوال تلاش در تسهیل فرایند برگزاری امتحانات برخط یا کاهش بودجه‌بندی مطالب داشته باشد.»

علی‌رغم اینکه نمی‌توان تقلب را صرفاً به برهه مجازی شدن آموزش در کشور نسبت داد، اما صحبت‌های مقام معظم رهبری نشان‌دهنده لزوم تلاش ویژه‌ی دست‌اندرکاران بخش‌های مختلف جامعه آکادمیک برای مقابله با این مسأله است. علاوه بر آن شیوه‌های برگزاری امتحانات و مقررات تعیین‌شده در چگونگی برگزاری و زمان اختصاص پیدا کرده به امتحانات باعث اعتراض‌های گاه و بیگاه دانشجویان نسبت به آنها و بالطبع صدور آیین‌نامه‌های جدید برای بهبود شرایط شده است. به‌طوریکه که وزارت بهداشت که به دلیل شرایط حضور دانشجویان پزشکی در بیمارستان‌های مختلف بیشترین انتقادات را توسط جامعه دانشجویی خود داشت، با گذشت کمتر از یک ماه از انتشار اعلام نحوه برگزاری امتحانات مجازی در ۲۸ اردیبهشت، مجبور شد ۹ خرداد دستور العمل جدید امتحانات پایان ترم را برای شفاف‌سازی برخی بندهای دستور العمل اول‌سالانه‌ای کند. براساس اعلام‌نهایی این وزارتخانه دانشجویان برای پاسخگویی به هر سوال به‌طور میانگین ۵۰ ثانیه زمان دارند و در مواردی بنا به نظر اساتاد تا ۳۰ ثانیه هم زمان توقف برای هر سوال تعیین می‌شود و بعد از آن دانشجو دیگر امکان رویت سوال را از دست می‌دهد. با این حال امکان بازگشت برای حد اکثر ۱۰ درصد سوالات برای دانشجویان که به‌عنوان سوال ارفاقی طراحی می‌شوند، وجود دارد. البته زمان تعیین‌شده برای سوالات تشریحی که پاسخ‌آن باید در سیستم ثبت‌یا به‌صورت عکس بارگذاری شود، هم متفاوت است.

معاون آموزشی دانشگاه اصفهان:

وزن نمره امتحانات پایان ترم به شدت کاهش پیدا کرده است

از لحاظ اجرایی فرصتی که کرونا در اختیارمان قرار داد، این است که استرس امتحانات پایان ترم کاهش پیدا کند و امتحانات مستمر هم یادگیری را را سخ کرده و هم زمینه تقلب را کم می‌کند. معاون آموزشی دانشگاه اصفهان با تأکید بر اینکه زمینه‌های درونی تقلب مسأله‌ای است که باید با اخلاق دنبال و اصلاح شود، تصریح کرد: «در اولین ترم آموزش مجازی‌مان با توجه به اشکالات موجود در زیرساخت‌ها با وجود اینکه انتظار داشتیم دانشجویان گلایه‌های زیادی داشته باشند زمانی که به‌صورت بدون نام اقدام به ارزشیابی از دانشجویان کردیم، در کمال تعجب رضایت ۷۰ درصدی داشتند و قطعاً این مسأله برای ترم‌های بعد باید بهتر شده باشد. با این حال باید بگوییم با وجود همه مشکلات، آموزش عالی در دوران کرونا توانست در بستر فضای مجازی تداوم پیدا کند.»

سیاست دانشگاه آزاد اسلامی برای برگزاری امتحانات دروس عملی و مقابله با بی‌برقی

در کنار راهکارهای نسبتاً یکسان دانشگاه‌های کشور برای پشت‌سر گذاشتن بازه زمانی انتخابات، قطع گاه و بیگاه برق و احتمال تکرار آن با توجه به فصل امتحانات و افزایش گرمای هوا، باعث افزایش نگرانی‌های دانشجویان از یک‌سوزی و اتخاذ تدابیر محکم از سوی مسئولان مربوطه شده است. موضوعی که در دانشگاه آزاد اسلامی با توجه به گستردگی واحدهای آن در استان‌های مختلف کشور شرایط ویژه‌تری دارد. احمد حیدری، سخنگوی دانشگاه آزاد اسلامی چندی پیش در این باره به یکی از رسانه‌ها گفته بود: «اما به هر دلیل اگر قطعی برق در زمان امتحان رخ بدهد و مانع از این شود که دانشجو در بازه زمانی تعیین‌شده به سوالات پاسخ دهد (زمان شروع امتحان، وسط امتحان، زمان بارگذاری پاسخنامه و...)، او می‌تواند با شیوه‌های دیگری مثل استفاده از شبکه‌های اجتماعی که توسط اساتید اعلام خواهد شد، پاسخنامه را ارسال کند. البته دانشجویان زمانی که به دلیل قطعی برق در ارسال پاسخنامه یا شرکت در امتحان با مشکل روبه‌رو می‌شوند،

باید با واحد مربوطه تماس گرفته و راهکار مناسب را دریافت کنند.» به گفته این مقام مسئول اگر در شهر قطعی برق به‌گونه‌ای باشد که دانشجو به هیچ طریقی نتواند پاسخنامه را ارائه بدهد و این مشکل به‌صورت گسترده بروز پیدا کرده باشد، طبیعتاً واحد باید برنامه‌ریزی، زمان‌مجددی برای امتحان مشخص خواهد کرد. تفویض اختیار به واحدهای مختلف دانشگاه آزاد اسلامی، رویکرد مسئولان این دانشگاه برای برگزاری امتحانات دروس عملی است، مسأله‌ای که احمدی درباره‌اش این‌طور گفته بود: «واحدها این اختیار را دارند تا براساس وضعیت شهر، زمان امتحانات را تغییر داده و هر زمان که آمادگی وجود داشت، با رعایت دستور العمل‌های بهداشتی، امتحانات را در گروه‌های سه تا پنج نفره برگزار کنند. با وجود این ضروری است ابتدا وضعیت شهرهای قرمز به ثبات نسبی و وضع بهتری برسد و سپس، مسئولان با اعلام زمان مشخص (در اختیار واحد و گروه است)، دانشجویان را مطلع و طبیعتاً امتحان را برگزار کنند.»

باشگاه سرآمدان صادرات دانش‌بنیان آغاز به کار کرد

مهدی قلعه‌نوی، رئیس مرکز تعاملات بین‌المللی علم و فناوری ریاست جمهوری با اشاره به راه‌اندازی باشگاه سرآمدان صادرات دانش‌بنیان، گفت: «یکی از وظایف این مرکز تقویت توان صادراتی و توسعه بازار شرکت‌های دانش‌بنیان، فناوری و خلاق از طریق ارائه خدمات متنوع است. وی افزود: «تاکنون سیاست‌های حمایتی از شرکت‌های دانش‌بنیان از جنس ایجاد پلتفرم‌های ارائه خدمات مانند کریدور توسعه صادرات و تبادل فناوری و صندوق توسعه صادرات و تبادل فناوری بود و هر شرکت می‌توانست با توجه به نیاز و تشخیص خود از آیین‌نامه‌های موجود استفاده کند.» به گفته قلعه‌نوی، حضور موفق شرکت‌ها در عرصه صادرات نیاز به توسعه رویکردها و ارتقای برنامه‌های فعلی دارد. برنامه باشگاه سرآمدان صادرات دانش‌بنیان گامی موثر در راستای اتخاذ رویکرد فاعلانه و اختصاصی کردن حمایت‌ها در راستای تقویت توان صادراتی شرکت‌های بزر و منتخب خواهد بود. رئیس مرکز تعاملات بین‌المللی علم و فناوری معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری ادامه داد: «دانش در حوزه محصولات با فناوری بالا در بازارهای بین‌المللی به دلیل وجود برندهای معتبر و با سابقه، بسیار جدی و سخت است. به همین دلیل برای توسعه هرچه بیشتر صادرات محصولات با کیفیت و رقابتی، نیاز به انتخاب شرکت‌های برتر و اتخاذ راهبرد دقیق در ارائه خدمات وجود دارد.»

سیاست وزارت علوم برای امتحانات: ارزیابی مستمر از دانشجو در طول ترم

پیش از همه‌گیری کرونا، امتحانات پایان ترم بیش از ۱۲ نمره را به خود اختصاص می‌داد و عدم کسب نمره بالا در آن، در عمل به معنی مردود شدن دانشجو در آن درس تلقی می‌شد. علی‌رغم اینکه این مقام مسئول از صحبت‌های ابتدای سال خود عقب‌نشینی کرده و عنوان می‌کند پیک چهارم کرونا باعث شده تا برگزاری امتحانات منتفی شده و عمده آزمون‌ها به‌صورت الکترونیکی برگزار شوند، با این حال شهرهای آبی و زرد که دانشجویان آنها عموماً بومی بوده و نیاز به تردد بین شهری ندارند، می‌توانند امتحانات را به‌صورت حضوری دنبال کنند.

معاون آموزشی دانشگاه تهران:

ارزیابی مستمر دانشجو نقش تقلب در امتحانات پایان ترم را کم‌رنگ می‌کند

دانشگاه هم وضعیت دانشجویان را ثبت می‌کنند و اساتاد می‌تواند در هر لحظه وضعیت دانشجویان را رصد کند، با این حال ممکن است برخی دانشجویان امکانات لازم برای شرکت در امن آزمون را نداشته باشند، اما در امتحانات عمومی مانند آزمون زبان از این شیوه بهره‌برده‌ایم.»

چرخ آموزش با وجود همه مشکلات در ایام کرونا متوقف نشد

معاون آموزشی دانشگاه تهران با تأکید بر اینکه به‌خاطر شرایطی که امسال داریم اساس بر برگزاری غیرحضوری امتحانات گذاشته شده است، افزود: «امام‌کسب است در برخی موارد به‌ویژه در مقطع تحصیلات تکمیلی به دلیل حضور همه دانشجویان مرتبط با یک اساتاد در تهران، امکان برگزاری امتحان حضوری وجود داشته باشد. او تصریح کرد: «باید این مسأله را فراموش کرد که در ابتدای همه‌گیری کرونا زیرساخت‌های لازم را برای برگزاری این حجم از کلاس‌ها به‌صورت غیرحضوری در دانشگاه‌های کشور نداشتیم، حتی در دانشگاه تهران که هر ترم هشت تا ۹ هزار درس ارائه می‌شود نیز زیرساخت‌های اینترنتی اعم از پهنای باند، سرعت اینترنت و عدم آشنایی کاربران اعم از اساتید و دانشجویان در روند برگزاری کلاس‌ها در اوایل اثرگذار بود. بخش قابل توجهی از کلاس‌ها هم باید به‌صورت عملی ارائه شود که متأسفانه در بسیاری از موارد شرایط حضور دانشجویان برای این کلاس‌ها را فراهم نکرده‌ایم، از این رو نمی‌توان گفت کیفیت آموزش تحت‌تأثیر قرار نگرفته اما آموزش عالی کشور به‌گونه‌ای عمل کرده که چرخ آموزش در گردش بوده و هیچ‌گاه این چرخ متوقف نشده و این مسأله مهمی است.» حسینی با تأکید بر اینکه معتمد کیفیت کلاس‌ها دچار اختلال شده اما با گذشت زمان توانستیم امکانات بهتری را فراهم کنیم، بیان داشت: «به‌طوری که نمی‌توانیم ترم دوم سال ۹۹ را با زمان مشابه سال ۹۸ مقایسه کنیم و بعد از ارزیابی از دانشجویان هم می‌توان این مهم را تأیید کرد؛ چراکه طبق ارزیابی صورت گرفته رضایتمندی دانشجویان در سال ۹۸ تنها ۴۰ درصد بوده اما در ترم اول سال ۹۹ این رضایتمندی به بالای ۸۰ درصد رسیده که نشان از موفقیت‌آمیز بودن تمهیدات دانشگاه‌ها برای پیگیری فعالیت‌های آموزشی در بستر مجازی دارد.»

نگران هزینه‌های دانشگاه‌ها در پساکرونا هستیم

ناصر مطیعی، رئیس صندوق رفاه دانشجویان وزارت علوم در آیین افتتاح نسل جدید اسپن‌خانه‌های دانشگاه فنی و حرفه‌ای مجهز به فناوری‌های نوین سیستم بخار مرکزی پخت ترکیبی که در محل دانشکده دکتر شریعتی تهران برگزار شد، گفت: «موردی که در حال حاضر جهت ارتقای رفاه خدمات دانشجویان در حال انجام است، در آینده نزدیک آثار مفیدی را در پی خواهد داشت که باعث می‌شود ضمن صرفه‌جویی در هزینه‌ها و کاهش عوارض تغذیه‌ای، این دانشگاه به سمت بهداشت و سلامت مجوری در امر غذایی دانشجویی، حرکت کند.» وی یادآور شد: «یکی از مسائلی که نگران هشتمین بازگشایی دانشگاه‌ها در ایام پساکرونا است که با مشکلاتی در هزینه‌ها، مواجه می‌شویم، البته از یک جهت خوشحالیم؛ چراکه دانشگاه بدون دانشجو نوعی فضای رکود را ایجاد می‌کرد و امید آن را داریم با همت وزارت بهداشت و مجموعه دستگاه‌های ذی‌ربط، دانشجویان به این فضاها بازگردند.»

رئیس صندوق رفاه دانشجویان وزارت علوم ادامه داد: «البته ما در سال ۱۴۰۰ برنامه و طرح‌های ارتقا را پیش‌رو داریم و همچنان حمایت خود را در مسیر توسعه زیرساخت‌های دانشگاه ادامه خواهیم داد.»